

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО К УЧАСТНИКАМ

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

Биология және биотехнология факультеті
Факультет биологии и биотехнологии

**III ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ФАРАБИ ОҚУЛАРЫ**

Алматы, Қазақстан, 2016 жыл, 4-15 сәуір

Студенттер мен жас ғалымдардың

"ФАРАБИ ӘЛЕМІ"

атты халықаралық ғылыми конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 2016 жыл, 11-14 сәуір

**III МЕЖДУНАРОДНЫЕ
ФАРАБИВЕСКИЕ ЧТЕНИЯ**

Алматы, Қазақстан, 2016 жыл, 4-15 сәуір

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых

"ФАРАБИ ӘЛЕМІ"

Алматы, Казахстан, 11-14 апреля 2016 года

**III INTERNATIONAL
FARABI READINGS**

Almaty, Kazakhstan, April 4-15, 2016

MATERIALS

of International Scientific Conference
of Students and Young Scientists

Almaty, Kazakhstan, April 11-14, 2016

Алматы
"Қазақ университеті"
2016

Мырзалы А.К., Алимова О.Ю. Жүкті әйелдердің хорион талшықтарының клеткаларына цитогенетикалық зерттеу	149
Нұртай А.С. Техногенді қалдықтардан құрылыс материалдарын алудың экологиялық-экономикалық тиімділігі.....	150
Омарова Б. Ж., Чунетова Ж.Ж. Жұмсақ бидай сорттарынан алынған мутантты линияларға генетикалық талдау жүргізу.....	150
Оразбаева А.О. Медициналық генетика білімінің репродуктивті саулықты қалыптастыруда маңыздылығы	151
Пинский И.В. Связывание miг-3187-5p с мркн генов небулина млекопитающих	152
Сактаганов Н.Т., Онгарбаева Н.С., Қалқожаева М.Қ, Кливлеева Н.Г. Изучение циркуляции вирусов гриппа а(н1п1) среди людей и свиней в северном Казахстане в 2014-2015 гг	153
Самсоненко С.С. Автотранспорт и окружающая среда	153
Саржанова С.Д., Темирбекова Н.М., Жумабай А.Н., Кумарбеков Ж.М. Экспрессия гена свечения дрозофилы под воздействием стрессового фактора	154
Сафина А.У. Биологическая характеристика балхашского окуня <i>perca schrenkii</i> из Алмалинского водохранилища	155
Серібекқызы Г., Доланова Г.Б., Жумабекова К.У. Организм дамуының зақымдалуы бар балаларға цитогенетикалық зерттеу жүргізу	155
Сәменова Б.Е., Таханова А.К. Атырау қаласының жүкті әйелдер ұрығының даму ақауларының биохимиялық маркерлеріне скрининг жасау	156
Смагулова А.М. Изучение свойств растительного белка atubp1b.....	157
Сұлтанова С., Бекбосинова Г., Мүсірепова Н. Ақтөбе қаласының жүкті әйелдердің ұрықтарының биопсиялық материалына цитогенетикалық зерттеу	157
Торекүл С. Мұнай газ кен аймағындағы тұрақты даму мәселелері мен тұрғындар денсаулығы	158
Түменбаев М.Қ., Қонысбекова Қ.Қ. Экология пәнінде инновациялық технологияларды қолдану мүмкіндіктері	159
Үсейінова Л.Л., Муратова Т.М., Ашабаева Ж.Е., Жангалиева Р.Н. Жүктіліктің II триместріндегі әйелдердің қан сарысуындағы биомаркерлердің мөлшеріне иммуноферменттік талдау.....	160
Үсіпбек Ж.А. Жылыжайда экологиялық таза көкөніс өндіру технологиясын зерттеу	160
Chunetova Zh.Zh, Omarova V.Zh A mutation and hybridization are in selection of soft wheat	161
Шаймарданова Б.Х., Бейсенова Ж.А. Қала экожүйесінде биогенді элементтердің балалардың биосубстраттарында жиналу ерешеліктері (астана қаласы мысалында).....	162

СЕКЦИЯ 4. ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ BIOTECHNOLOGII

Аблайханов Е.Т., Бауенова М.Ө., Садвакасова А.К., Акмуханова Н.Р. Кадмий ионының (cd) микробалдыр <i>Chlamydomonas Reinhardtii</i> -ге әсері	163
Азимханова Б.Б., Туфуминова Я.С. Подбор условий культивирования микроводорослей, повышающих содержание липидов и полиненасыщенных жирных кислот	164
Abdulzhanova M.A., Zhabakova A.B., Kuli Zh., Kistaubaeva A.S., Anarbek A. Solid state fermentation of herbal substances into the protein feed additives	164
Abdulzhanova M.A., Zhabakova A.B., Kuli Zh.T., Kanalbek G., Usmanova A. Study of influence of probiotic feed additives on microbiocenosis of broiler chickens	165
Авдеева А.П., Войтицкая А.В. Выявление способности микромицетов повышать доступность фосфора для растений.....	166
Айтжанова Н., Қапасұлы Т., Мұхитдинова З.Р., Демесінова С.Д., Бишимбаева Н.К. Өсімдіктер клетка культурасынан алынған экстрацеллюлярлы заттардың физиологиялық белсенділігін анықтау	167
Алтай А. Әртүрлі үрмебұршақ сорт үлгілеріндегі лектиндердің жинақталу белсенділігі мен динамикасын анықтау	167
Альнурова А.А Интродукция диких форм тау-сағыза (<i>scorzonera tau-saghyz lipschits et bosse</i>) в культуру in vitro	168
Андрашев Д. Х., Дандыбаев А.Е. Жабайы өсімдіктерден сабын алу жолдарының технологиясын қарастыру	169
Асланова З.К. Генетическая трансформация соматических клеток сельскохозяйственных животных	170
Әзімбаева Г Үрмебұршақ қалыңдағы лектиндер жинақталуы үдерісін зерттеу.....	171

Базарбаева Б.М., Мухтарбекова І.С. Сүт белоктарынан дайындалған гидролизаттардың гипертонияға қарсы белсенділігін зерттеу.....	171
Бауенова М.Ө., Қарабаева І.Ж., Разакова М.Б., Акмуханова Н.Р. Жоғары сатылы су өсімдіктері және микробалдырлар консорциумы негізінде әр түрлі ластанған қалдық суларды биологиялық тазалау.....	172
Бауенова М.Ө., Қарабаева І.Ж., Разакова М.Б., Сейілбек С.Н., Құлымбетова А.О. Изучение видового разнообразия альгофлоры реки илек	173
Бердіқұлов Б.Т., Тастамбек К.Т. Батыс Қазақстан облысынан алынған су сынамаларының токсинділігін биологиялық бағалау	174
Болатжан Н.Е., Серік Н.С., Абдулжанова М.А. Подбор условий культивирования продуцентов бактериальной целлюлозы.....	174
Войтицкая А.В., Авдеева А.П. Влияние микромицетов на устойчивость растений к фитопатогенам	175
Дәрменқұлова Ж.Б., Шаймардан Л., Танат А.Т. «Жетібай» мұнай кен орнының мұнай пласт суларының физика-химиялық қасиеттерін және микрофлорасын зерттеу	176
Digel I., Akimbekov N., Neumann S. Optimization of sonication methods for microbiological sampling from solid surfaces	177
Есим Ж.И., Бауенова М.О. Выделение азотфиксирующих цианобактерий из различных природных источников	177
Жабақова А.Б., Абдулжанова М.А., Тұрғанжан А.Д., Қули Ж., Андақұлова А.Б. Қатты қалдықтардың конверсиясы кезіндегі ашытқы өнімділігі.....	178
Жабақова А.Б., Абдулжанова М.А., Тұрғанжан А.Д., Қули Ж., Андақұлова А.Б. Ақуыздық жемшөп қоспаларына өсімдік шикізатының қатты фазалы ферментациясын қосу	179
Жабақов Ж.Н., Қайрат А., Мұхитденова А. Ашу процесінің сүттегі казеин комплексіне әсері	180
Жазықбаева С.С., Туфуминова Я.С. Влияние условий культивирования на жирнокислотный состав некоторых мицелиальных грибов	180
Жарылқасын Т., Мухамбетжанова А., Сайлаубаева М., Давенова Н. Скрининг бактерий, обладающих фосфатмобилизующей активностью.....	181
Заворотная М.В., Кустова Т.С. Определение антиоксидантной активности экстрактов дикорастущих растений Казахстана.....	182
Зұлпұхар Ж. Т. Үрмебұршақтар сорт үлгілерінің белоктық құрамын және лектиндік белсенділігін анықтау	182
Игамбергенова А. М. Противовоспалительная активность 5-(морфолинometил)-1,3,4-тиадиазол-2(3h)-тиона	183
Изтелеуова Э., Оспанова Г. Изучение биологических свойств питательной среды из ферментативного гидролизата белков гороха пригодных для выращивания однослойных культур клеток.....	184
Иманбеков Ж. Б., Сартаева А.А., Советова Н.Е., Биширов Т., Алибекова А. Мазутталған топырақтың және мұнайшламының микробтық препарат көмегімен биоремедиациясы	185
Капыгина А.И. Разработка технологии микрклонального размножения исчезающего вида каучуконосного растения тау-сағыз (<i>scorzonera tau-saghyz lipsch. et g.g. bosse</i>).....	186
Кислицин В. Ю., Жигайлов А. В. Получение поликлональных антител к рекомбинантной α -субъединице фактора инициации трансляции 2 <i>Arabidopsis Thaliana</i> (ATEIF2A).....	186
Клипина Н.В. К вопросу о проблеме безопасности продуктов питания, содержащих генетически модифицированные организмы.....	187
Куанбай А.К., Бурибаева А.С., Сметенов И.Т., Тайпакова С.М. Клонирование и экспрессия кднк β -глюкозидазы гриба <i>Thermoascus Aurantiacus</i> в <i>E. Coli</i>	188
Қайрат А., Мухитденова А., Жабақов Ж. Сүт сарысуы белоктарын физика – химиялық көрсеткіштерін анықтау	189
Қурманәлиева А. Қаллустық дақылдардағы лектиннің бидай мен бұршақтың құрғақшылыққа төзімділігіне әсерін зерттеу	189
Лесбекова М.М., Нуркеева А.Е., Өтепбаева С.Ә., Мухамбетжанова А. Жоғарғы антагонистік белсенділігі бар актинобактериялардың түрлік белгілерін анықтау	190
Майкотов Б.Н., Қалдан Д.Қ., Әділ Ә., Уалиева П.С., Абдиева Г.Ж. Ашытқы дақылдарының белок жинақтау қабілеттілігін зерттеу	191
Мақаш А.Т., Тастан М., Сартбаева И. Өсімдіктер клетка культураларынан алынған экстрацеллюларлы заттардың сандық және сапалық талдауы	191
Мамирова А. А. Регуляция некоторыми <i>microgna</i> экспрессии генов клеточного цикла и апоптоза	192

Секция 4. Проблемы современной биотехнологии

спецификалық реагенттер ретінде қолданылады: гликопротеидтер, гормондар, сиалопротеидтер және т.б. Осылайша, лектин препараттарының көмегімен көптеген ауыр сырқаттарды емдеуді пайдаланылатын бағалы заттарды алуға болады.

Қазақстандық және шетелдік селекциядағы үрмебұршақ дәндерінің аминқышқылдық құрамын, үрмебұршақ сорт үлгілерінің әр түрлі мүшелерінен лектин белсенділігін анықтау және солардың негізінде клеткалық дақылдарды алу жұмыстары осы зерттеудің мақсаты болып табылады. Сонымен қатар өсімдіктердің *in vitro* дақылында өсуі мен дамуының регуляциясына фитогормондар мен лектиндердің қатысуы зерттелді. Зерттеу объектісі ретінде лектин белсенділігін талдау үшін үрмебұршақтың «Журавушка», «Актатти», «Ред-Гойя», «Камелия» сорттары алынды. Зерттеулерімізде лектин белсенділігін егеуқұйрықтар қанының лектинмен гемагглютинация реакциясына түсуіне қарай бағалау жүргізілді.

Тұқымдарда лектиндер белсенділігі пісіп-жетілуіне қарай артады. Жапырақтарда лектиндер белсенділігі олар толыққанды қызмет жасай бастағанда өседі және тіршілік әрекеті аяқталғанға дейін төмендейді. Үрмебұршақ тұқымдарының өсуінің ерте сатыларында фитогемагглютининнің жинақталу динамикасы мен белсенділігінің өзгеру диапазоны кең және түрдің өзіне де, өсімдік мүшелеріндегі орналасуына да тәуелді болатыны анықталды. Түйнектерде, үрмебұршақтың басқа да вегетативті және генеративті мүшелерінде болатын лектиндердің гемагглютининдерден белсенділігінің деңгейі өсімдіктің даму фазасына тәуелді екендігі анықталды. Үрмебұршақ жапырақтарында лектиндердің жинақталу динамикасы - олардың мөлшері, ассимиляциялану беткейдің ауданына және хлорофилл-акуызды кешеннің жарықты абсорбциялауына тікелей тәуелді болатындығы анықталды.

Кәдімгі үрмебұршақ ұлпалар дақылында каллусогенез және органогенез процестерінің дәстүрлі индукторларының әсері ретінде БАП, ИСК фитогормондардың синтетикалық аналогтарының әсері зерттелді. Қоректік ортаға бір уақытта ИСК мен фенилтиазол-несепнәрдің қосылуы каллус өркендер мен розеткалардың түзілуін индукциялады. АБК, ИСК, БАП, ГҚ сияқты гормондар өсімдіктерде лектиндердің синтезін реттейді. Үрмебұршақ өскіндерін АБК, ИСК, БАП, ГҚ және эпибрасинолидпен экзогенді өңдеу лектиндер концентрациясының жоғарылауына әкелді.

Ғылыми жетекшісі - б.ғ.к., доцент Жұмабаева Б.Ә.

ИНТРОДУКЦИЯ ДИКИХ ФОРМ ТАУ-САГЫЗА (SCORZONERA TAU-SAGHYZ LIPSCHITS ET BOSSE) В КУЛЬТУРУ IN VITRO

А.А. Альнурова

Казахский национальный университет имени аль-Фараби
aizada.alnurova@gmail.com

При изучении горных систем южного Казахстана, было выяснено, что Каратауский край является родиной каучуконосного растения - козлеца тау-сагыз (*Scorzonera tau-saghyz Lipsch. et Bosse*). Тау-сагыз является эндемичный видом с узким ареалом произрастания, способный накапливать в сухих корнях до 40% каучука.

Целью исследования является увеличение процента прорастания семян дикорастущих форм тау-сагыза и введение в культуру *in vitro*;

Одной из проблем для масштабного культивирования тау-сагыза на плантациях является низкий процент прорастания и всхожести семян. Поэтому, были предприняты меры по увеличению коэффициента прорастания семян - стратификация и прайминг. Процедура стратификации заключалась, в том, что семена, отобранные для стратификации, выдерживали в холодильной камере при низкой температуре (+7⁰ С) в течение 2-4 недель. Анализ результатов показал, что при увеличении периода стратификации до 4 недель наблюдалось повышение процента всхожести семян (97% проросших семян). С целью ускорения прорастания семян также был предпринят прайминг семян тиомочевинной и биогумусом. Для этого семена после 2-х недельной стратификации замачивались в 0,1% растворе тиомочевины (30 мин.) и 1% водный раствор биогумуса (8 часов). Результаты показывают, сухие стратифицированные семена и семена обработанные раствором тиомочевины прорастают больше, чем семена обработанные биогумусом.

Секция 4. Проблемы современной биотехнологии

Следующий этап - введение дикорастущих форм тау-сагыза в культуру *in vitro* - предполагает проращивание семян тау-сагыза, подвергшихся предобработке и стерилизации, на питательной среде (культурирование *in vitro*). На данном этапе большая роль отводится процедуре стерилизации семенного материала. Из всех проведенных исследований по стерилизации листовых и корневых эксплантов тау-сагыза, наилучшие результаты были получены при стерилизации 5% гипохлоридом натрия, с предварительной обработкой в 70% этаноле.

Наши эксперименты по культуре клеток каучуконоса тау-сагыз, показали, что это уникальное растение вполне отзывчиво при введении его в культуру *in vitro*. На сегодняшний день отработаны и оптимизированы среды и условия культивирования для получения морфогенных каллусных линий и регенерации растений. Эти результаты получены впервые в мире и на их основе будет создана технология микрклонального размножения для восстановления численности в природе тау-сагыза.

Научный руководитель: С.К. Турашева, к.б.н., профессор

ЖАБАЙЫ ӨСІМДІКТЕРДЕН САБЫН АЛУ ЖОЛДАРЫНЫҢ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚАРАСТЫРУ

Д. Х. Андрашев, А.Е. Дандыбаев

Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті, Семей қаласы.

Dara_96.96@mail.ru

Табиғи жолдармен, өсімдіктерден алынған сабынның ең басты қасиеттері адамдарда, әсіресе балаларда аллергия тудырмайды. Сонымен қатар, өсімдіктер құрамындағы биологиялық активтік заттарға байланысты қотыр, бөрітпе, безеу сияқты жиі кездесетін тері ауруларына қарсы қолдануға болады.

Ғылыми зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттері: Семей аймағының шалғындықтарында өсетін тараған Алтай қандыгүлі (*Pedicularis altaica*) және Шеміршек мыңжапырақ (*Achillea cartilaginea*) өсімдік түрлерінен сабын алу жолдарының технологиясын қарастыру.

Алтай қандыгүлі (*Pedicularis altaica*) – Сабынкөктер тұқымдасына жататын, Шеміршек мыңжапырақ (*Achillea cartilaginea*) – Күрделігүлділер тұқымдасына жататын көп жылдық шөптесін өсімдіктер. Қазақстанның барлық аймақтарында кездеседі.

Сабын алудың биотехнологиялық сипаттамасы: *Жабайы өсімдіктер түрлерін жинау*. Сабын алуға қажетті жабайы өсетін Алтай қандыгүлі (*Pedicularis altaica*) және Шеміршек мыңжапырақ (*Achillea cartilaginea*) өсімдіктерін жинау, анықтау және кептіру.

Өртеу. Кептірілген өсімдік түрлері муфельді пеште 400°C температурада бір тәулік өртеліп, күлі алынды.

Қайнату. Алынған өсімдік күліне 500 мл дистильденген су қосылып, 20 мин қайнатылды. Қайнаған судағы күл ақ түсті ұнтақ түріндегі тұнбаға айналды.

Сүзу. Ертіндінің төменгі бөлігінде түзілген ақ түсті тұнба фильтр қағазы арқылы сүзіліп шынып, кептірілді.

Май қосып қайнату. Алынған ақ түсті ұнтақ жануар майын қосу арқылы қайнатылды.

Сілті қосып қайнату. Сабынның сабындану процесін анықтау үшін, түзілген өнімге 30% NaOH қосып, қою масса түзілгенше дейін қайнатылды.

Сабынды бөліп алу. Сабын бөлшектерін біріктіру үшін жоғарыда алынған өнім қаныққан суда ерітіндіге құйылды. Әрі қарай тұзды ертіндінің бетіне қалқып шыққан сабынның ұсақ бөлшектері дәкеден жасалған фильтр арқылы сүзіліп алынды.

Формаға салу. Сүзіліп алынған сабын бөлшектерін біркелкі массаға келтіру үшін фарфорлы табақшаға салынып спиртовкада ерітілді және бөлме температурасында кептірілді.

Алтай қандыгүлі өсімдігінен алынған сабын құрамындағы бос сілті мөлшерін анықтау әдістемесінде NaOH мөлшері 3,6%, ал Шеміршек мыңжапырақ өсімдігіндегі мөлшері 0,8% болды. Алынған сабындардың органолептикалық сипаттамасына байланысты нақтылы өзгерістер байқалған жоқ, тек түстері әртүрлі болды.

Семей өңірінің шалғындықтарында өсетін Алтай қандыгүлі (*Pedicularis altaica*) мен Шеміршек мыңжапырақ (*Achillea cartilaginea*) өсімдіктер түрлерін шикізат ретінде қолдана отырып, олардан сабын алудың биотехнологиясы қарастырылды. Жабайы өсімдіктерден алынған сабынның қазіргі